

Отримано: 3 жовтня 2018 р.

Прорецензовано: 5 жовтня 2018 р.

Прийнято до друку: 6 жовтня 2018 р.

e-mail: julia.stakhmych@gmail.com;

vikatsvelovska@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-3(71)-122-124

Стахмич Ю. С., Цвеловська В. С. Перекладацькі деформації у художньому перекладі (на матеріалі українського перекладу роману С. Кінга «11/22/63»). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 3(71), вересень. С. 122–124.

УДК 81'255

Стахмич Юлія Станіславівна,
кандидат філологічних наук, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Цвеловська Вікторія Сергіївна,
кандидат філологічних наук, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ДЕФОРМАЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ С. КІНГА «11/22/63»)

Стаття присвячена дослідженню особливостей перекладацьких деформацій в українському перекладі роману С. Кінга «11/22/63», виконаному О. Красюком. Розглянуто існуючі визначення поняття перекладацьких деформацій. Описано типи перекладацьких деформацій. Виявлено та схарактеризовано прагматичні, семантичні та синтаксичні деформації у перекладі досліджуваного художнього твору з англійської мови на українську.

Ключові слова: перекладацька деформація, переклад, художній переклад, адекватність перекладу, фантастичний роман.

Стахмич Юлія Станіславівна,
кандидат филологических наук, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа
Цвеловская Виктория Сергеевна,
кандидат филологических наук, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа

ПЕРЕВОДЧЕСКИЕ ДЕФОРМАЦИИ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПЕРЕВОДЕ (НА МАТЕРИАЛЕ УКРАИНСКОГО ПЕРЕВОДА РОМАНА С. КИНГА «11/22/63»)

Статья посвящена исследованию особенностей переводческих деформаций в украинском переводе романа С. Кинга «11/22/63», выполненном А. Красюком. Рассмотрены существующие определения понятия переводческих деформаций. Описаны типы переводческих деформаций. Обнаружено и охарактеризовано прагматические, семантические и синтаксические деформации в переводе исследуемого художественного произведения с английского языка на украинский.

Ключевые слова: переводческая деформация, перевод, художественный перевод, адекватность перевода, фантастический роман.

Yuliia Stakhmych,
PhD of Philological Sciences, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Viktoriia Tselovska,
PhD of Philological Sciences, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

TRANSLATION DEFORMATIONS IN LITERARY TRANSLATION (BASED ON THE UKRAINIAN TRANSLATION OF THE NOVEL «11/22/63» BY S. KING)

Translation deformations used in the Ukrainian literary translation of S. King's novel «11/22/63» by O. Krasiuk have been studied in the proposed article. The existing definitions of the concept of translation deformations have been analyzed. Types of translation deformations have been described. Pragmatic, semantic and syntactic deformations in the Ukrainian translation of the novel have been identified; their peculiar features have been characterized. It has been found out that pragmatic deformations occur in translation when the translator intentionally changes the communicative effect and the aesthetic function of the original. Semantic deformations involve transformations of the semiotic system of the original text by means of the target language semiotic system. They are caused by the asymmetry of linguistic world views between the English and Ukrainian languages. In the translation we have identified semantic deformations accomplished by means of concretization, antonymic translation, meaning extension, addition and omission of language means. In case of syntactic deformations the translator changes the «thought patterns», defined by the author of the original at the syntactic level. It has been found out that translation deformations have a dual nature and comprise both objective language changes at different levels, caused by structural and cultural differences between source language and target language, and subjective transformations, caused by semantic and pragmatic differences of language units of the original and translation as well as translator's creative choices.

Key words: translation deformation, translation, literary translation, translation adequacy, fantasy novel.

У творчому процесі художнього перекладу, як одного з видів міжмовної та міжкультурної комунікації, перекладачі можуть певною мірою змінювати зміст тексту оригіналу та відтворювати власне бачення ситуації, зображеної у художньому творі. Відмінності у структурі мов, неідентичність засобів концептуалізації світу, зокрема національних культур, спричиняють структурні, мовні та культурні викривлення оригіналу при перекладі, які визначають як перекладацькі деформації. Аналіз праць вітчизняних та закордонних вчених (Л. Бархударова, А. Бермана, В. Комісарова, Г. Мірама, Ю. Плешкової, О. Чердніченко, О. Швейцера), присвячених перекладацьким перетворенням, дає підстави стверджувати, що увага дослідників зосереджується переважно на перекладацьких трансформаціях. Трактують суті перекладацьких деформацій залишається суперечливим і малодослідженим питанням на сьогоднішній день. Більш детального вивчення потребує також об'єктивно-суб'єктивна природа перекладацьких деформацій у перекладі художнього твору, зокрема роману С. Кінга «11/22/63». Саме це визначає **актуальність** нашого дослідження.

Мета статті – дослідити особливості застосування деформацій в українському перекладі роману С. Кінга «11/22/63», що передбачає розв'язання таких **завдань**: розглянути існуючі визначення поняття перекладацьких деформацій; описати типи перекладацьких деформацій; виявити та схарактеризувати деформації на матеріалі українського перекладу роману С. Кінга «11/22/63»; проаналізувати характерні засоби їх вираження.

У сучасних дослідженнях поширеною є ідея про те, що художній переклад став предметом «викривлень і деформацій як на свідомому, так і несвідомому рівнях» [9, с. 819]. Як зазначає М. Гарбовський, деформації є свідомим викривленням певного параметру тексту оригіналу перекладачем, який керується вибраною стратегією перекладу, своїми уявленнями, розумінням потреб читачів та їх здатністю зрозуміти переклад, нормами літературної творчості та літературними смаками [1, с. 513]. О. Кретов розглядає перекладацьку деформацію як явище кількісних розбіжностей між одиницями оригіналу та його перекладу [4]. О. Чередниченко обґрунтовує застосування деформації у перекладі, що спричинена варіативністю мови перекладу у художньому дискурсі, якому притаманний найвищий «ступінь коливання мовної норми» [8, с. 160]. Такі відхилення «сприяють збереженню національної та стилістичної своєрідності оригіналу, розширенню виражальних можливостей цільової мови і культури» [8, с. 160], якщо норми мови оригіналу та перекладу не збігаються.

На нашу думку, найбільш повним є визначення М. Ребенко, яка тлумачить деформацію у перекладі як комплексне явище у системі перекладацьких перетворень, яке охоплює об'єктивні мовні зміни на різних текстових рівнях і суб'єктивні перекладацькі перетворення, що спричинені семантичною і прагматичною багатозначністю одиниць оригіналу, психологічно-мовними особливостями перекладача і його творчим вибором [6, с. 45]. Таким чином, дослідниця характеризує двоїсту природу перекладацьких деформацій і поділяє їх на об'єктивні та суб'єктивні.

Л. Кушнір та О. Третьякова [5; 7] пропонують іншу типологію перекладацьких деформацій. Вони класифікують перекладацькі деформації на змістові, які стосуються відтворення семантичної площини оригіналу, і мовні, які відповідають мовностилістичним ознакам перекладу. За джерелами появи Л. Кушнір [5, с. 211] поділяє згадані вище види деформацій на лінгвальні та екстралінгвальні. Останні полягають у неповному відтворенні контексту оригіналу, мовленнєвої ситуації та прагматики тексту. Змістові перекладацькі деформації також поділяються на фактичні та образні.

У нашому дослідженні ми застосували типологію перекладацьких деформацій В. Карабана та М. Ребенко [2], які ґрунтуючись на семіотичних категоріях прагматики, семантики і синтактики, що лежать в основі перекладацьких перетворень тексту, виділяють три види перекладацьких деформацій – прагматичні, семантичні та синтаксичні. Матеріалом дослідження слугував фантастичний роман С. Кінга «11/22/63» [10] та його переклад, виконаний О. Красюком [3]. У творі розповідається про Джейка Еппінга, тридцятип'ятирічного вчителя англійської мови та літератури у середній школі містечка Лізбон-Фолс штату Мен. Друг головного героя, Ел, розкриває йому таємницю: у коморі його закусочної є часовий портал, який переносить у минуле. Ел вербує Джейка на шалену і божевільну місію – відвернути вбивство президента Джона Ф. Кеннеді. Погодившись, Джек розпочинає нове життя під іменем Джордж Емберсон у новому для нього світі.

В українському перекладі роману С. Кінга «11/22/63» ми виявили усі три види перекладацьких деформацій, запропонованих В. Карабаном та М. Ребенко, з яких переважають прагматичні та семантичні деформації, менш численними є синтаксичні деформації.

Прагматичні деформації у перекладі виникають тоді, коли перекладач свідомо змінює комунікативний ефект, закладений автором, та естетичну функцію тексту оригіналу [2, с. 28]. Наприклад:

I'd had a lot of conversations with Al in the six or seven years I'd been going to the diner, and he could be odd – insisted on referring to the New England Patriots as the Boston Patriots [10, с. 13]. – *Ми часто балакали з Елом за останніх сім-вісім років, протягом яких я ходив до його харчевні, і він був дивним – наприклад, уперто називав «Патріотів Нової Англії» «Бостонськими патріотами»* [3, с. 8].

She told me my collie, Rags, had been struck and killed by a truck that hadn't even bothered to stop [10, с. 2]. – *Вона сказала, що мою собаку, яку звали Таг, збила на смерть машина, а водій навіть не зупинився* [3, с. 10].

Well, I ain't stupid, buddy, and I always knew the big C might be in the cards for me [10, с. 17]. – *Ну, я ж не дурень, друже, я завжди пам'ятав, що карти можуть лягти так, що мені випаде хвороба на велику літеру Р* [3, с. 26].

У перших двох прикладах деформації є суб'єктивними та невиправданими. В останньому прикладі прагматична деформація назви захворювання продиктована намаганням перекладача подолати асиметрію культурних систем англійської та української мов.

У перекладі О. Красюк також вдався до стилістичної деформації шляхом передачі іншими мовними засобами аналогічного об'єктивного змісту оригіналу:

Two years later, on the last day of the school year, I was sitting in that very same teachers' room and reading my way through a batch of final essays my American Poetry honors seminar had written [10, с. 11]. – *Через два роки, в останній день навчального року, я сидів у тій самій учительській і продирався очима крізь купу фінальних есеїв відмінників мого семінару з американської поезії* [3, с. 19].

Перекладач свідомо ввів додатковий образ, який хоч і деформує уявлення читача про образ оригіналу, проте полегшує його сприйняття.

Іншим типом деформацій, які ми виявили у перекладі, є семантичні деформації – перетворення, які полягають в інтерпретації знакової даності тексту оригіналу за допомогою іншої знакової системи мови перекладу через асиметрію їхніх мовних картин [2, с. 29]. Наприклад:

There were too many other quick-bite joints in the neighborhood, some good, some not so good, all of em with their regulars [10, с. 21]. – *Там по сусідству було багато інших закладів туну «підкусів і біжис», якісь гарні, інші не вельми, всі зі своєю постійною клієнтурою* [3, с. 32].

That in fact it mostly burned to the ground back in the late eighties, and what's standing out there now [10, с. 23]. – *Що фактично згоріла майже ввесь наприкінці вісімдесятих, і все, що там залишилося стирчати дотепер* [3, с. 33].

У наведених нижче прикладах можна побачити, що О. Красюк деформував оригінал на семантичному рівні засобами конкретизації, антонімічного перекладу, смислового розвитку, додавання, упущення:

Christy wasn't there – she had to stay late at school that day and meet with a mother who had questions about her son's last report card – but I cried, all right [10, с. 2]. – Кристі моді не було **поряд** – їй довелося **затриматися** в школі того дня, **аби побалакати** з іншою матір'ю, у якої виникли питання щодо останнього табеля свого сина [3, с. 10].

Not to mention most of the kids we taught; they avoided Al's like the plague and tended to patronize either the Dairy Queen across from the school or the Hi-Hat out on 196, near where the old Lisbon Drive-In used to be [10, с. 10]. – Не кажучи вже про більшість наших учнів; вони уникали закладу Ела, немов чуми, **вчащаючи здебільшого** або до «Королеви молочарні» через дорогу від школи, або до «Хай-Хету» на **шосе 196**, поблизу того місця, де колись стояв старий Лізбонський драйв-ін [3, с. 18].

Otherwise the teachers who used the west wing teachers' room during summer session would find it crawling with bugs [10, с. 14]. – Бо інакше вчителі, котрі використовуватимуть учительський кабінет у західному крилі під час літніх сесій, **знайдуть її повною тарганів** [3, с. 23].

I didn't know how many answers he'd be able to give before his voice gave out, but I promised I'd come down in an hour or so [10, с. 13]. – **Я мав сумніви, що аж так багато** відповідей він зможе мені надати, перш ніж у нього зовсім пропаде голос, але пообіцяв, що прийду за годину, **а то й раніше** [3, с. 22].

A nice man who always had a smile and never raised his voice to the kids [10, с. 5]. – Добрий чоловік з постійною **посмішкою на обличчі**, котрий ніколи не підвищував голосу на дітей [3, с. 13].

He took a sparkling glass down and drew me a glass of water from a sparkling chrome-plated tap [10, с. 20]. – Він дістав із полиці сяючу склянку і **наточив мені води з сяючого крана** [3, с. 29].

У нижче наведених прикладах можемо спостерігати заміну предметної ситуації при перекладі:

I opened my mouth [10, с. 16]. – У мене й **целена відпала** [3, с. 25].

What you're too polite to say is that Worumbo has been closed since Hector was a pup [10, с. 23]. – **Щось ти занадто чемний**, якщо уникаєш сказати, що Ворумбо було закрито **ледь не за часів президента Рузвельта** [3, с. 33].

That about the size of it, buddy? [10, с. 23] – **Такий маємо розклад, друже?** [3, с. 34]

He was smiling a little [10, с. 19]. – Він **мовчки посміхався** [3, с. 28].

У випадку синтаксичних деформацій при перекладі змінюється «схема думки», визначена автором оригіналу [2]. Наприклад:

He waved a hand at me – the fingers thin, his Marine Corps ring hanging on a digit that used to clasp it cozily [10, с. 17]. – Він махнув на мене рукою – пальці **стоншені**, перстень Корпусу морської піхоти, **котрий раніше щільно судів** на одному з них, **тепер меліпається** [3, с. 27].

Maybe once he could have been something different, but one night his life turned on a dime and now he was just a guy in Carhartts that the kids called Hoptoad Harry because of the way he walked [10, с. 5]. – Можливо, за інших обставин він міг би стати кимсь іншим, але однієї ночі **монетка його життя обернулася мигцем** і тепер він просто одягнений у «Кархарт» **прибиральник**, котрого діти через те, як він ходить, **дражнять Гаррі-Шкряком** [3, с. 44].

If you turned in a paper with writing on it, you were guaranteed a hook from Jake Epping of the LHS English Department, and if the writing was organized into actual paragraphs, you got at least a B-minus [10, с. 3]. – **Кожний, хто в ЛСШ подавав** написаний папір, **гарантовано отримував від викладача англійської мови й літератури Джейка Еппінга**, як мінімум, розчерк, а якщо текст ще й було організовано в справжні абзаци, **тоді найменша оцінка була чотири з мінусом** [3, с. 12].

У поданих вище прикладах ми бачимо зміну порядку слів у перекладі, що є одним зі способів деформування «схеми думки» автора та характеризує логічність і природність дій, а також показує власне бачення перекладача описаної ситуації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи результати нашого дослідження, слід зазначити, що у художньому перекладі може деформуватися зміст висловлювання при збереженні його зовнішньої структури та застосуванні схожих за формою лексичних одиниць. В українському перекладі роману С. Кінга «11/22/63» ми виявили прагматичні, семантичні та синтаксичні деформації, кожній з яких властиві певні характерні особливості. Перекладацькі деформації, які застосував О. Красюк, мають двійсту природу та нерідко є результатом свідомого і раціонального процесу перетворення тексту оригіналу у перекладі, який ґрунтується на уявленні перекладача про кінцеву мету своєї роботи. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні перекладацьких деформацій і трансформацій у перекладах творів С. Кінга українською мовою.

Література:

1. Гарбовский Н. К. Теория перевода : [учебник]. М. : Издательство Московского Университета, 2004. 543 с.
2. Карабан В., Ребенко М. Природа перекладацьких деформацій. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія*. 2007. № 41. С. 27–31.
3. Кінг С. 11/22/63 ; пер. з англ. О. Красюк. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2012. 896 с.
4. Кретов А. А. Деформация текста при переводе. *Социокультурные проблемы перевода : сб. науч. трудов*. Воронеж : ВГУ, 2002. Вып. 5. С. 89–91.
5. Кушнір Л. Зіставний аналіз мовно-змістових деформацій в українському та російському перекладах роману Дж. Р. Р. Толкіна «The Lord of the Rings» за авторством А. Немирової. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2014. № 4 (281). С. 210–216.
6. Ребенко М. Ю. Суб'єктивна деформація стилістичного інваріанту оригіналу роману «The Catcher in the Rye» Дж. Д. Селінджера у художніх перекладах. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія : Філологія. Педагогіка*. 2014. Вып. 3. С. 44–51.
7. Третьякова Е. А. О некоторых проблемах перевода произведений Дж. Толкина с точки зрения дискомфортной стилистики. *Палантир*. 2008. № 3–4. С. 114–118.
8. Черданченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
9. Connor P. Translation Theory. *The Encyclopedia of the Novel / ed. by Peter M. Logan*. U. K. : Blackwell Publishing Ltd., 2011. Vol. II. P. 817–822.
10. King S. 11/22/63. New York : Scribner; A Division of Simon and Schuster Inc., 2011. 864 p.